

Össze: BÖKÖCZ ISTVÁN

Összeállítás ideje: 1975.

TART.: SZÜLŐFALUM

2 lap

Fővárosi tiszta: GOMBA

Szakmunka: \bar{X}

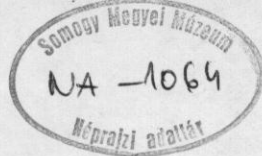
PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRNOVÁ

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 3066-os TÉTELE ALÓL

Somogy megye marcali járásában, a Balatontól délre 14 km. távolságban volt Gomba község. Eza kis község is két külön településből állt. Nagygomba és tőle északra Kisgomba. Ma már Marcali nagyközséghez tartozik. Akkoriban egy szép három soros nyárfás út /alé/választotta el Marcalitól. Itt születtem, itt nevelkedtem, itt jártam iskolába. A faluban majdnem mindenkit ismertem. A nép a lakosok neveiből verset is szőtt. Az egyik így hangzik: Ceglédi Udvari Bojtor János Csatári Diamandt Vak Gulyás Bótos Lajos Kispipás A másik: Kontáék Purohók Antal grófok Bacherék Caucosók Puposók Kisbergerék Hercegek. Azóta a két községet elválasztó híres nyárfást kivágták, két oldalt beépítették és a két Gombából Marcali III kerület lett.

Amikor a vonat megindult 1896-ban-Somogyszob-Balatonszentgyörgy között, a nép megint verset költött:

"Nagygomba, Kisgomba, Cseperke, Vargánya, Kéthely, Ujlak, egy retur, Balatonkeresztur-tessék beszállni."

Itt emlékezem meg a falumról és a lakóiról: Lakott a faluban több kisebb-nagyobb földbirtokos-Forgács Károly gróf, Forgács Antal gróf, Stephaits Pál, Tassi uraság, Hunkár, Bárány kis uraságok stb. A Forgács grófoknak emeletes szép kastélyai, szép parkjaik, nagy birtaik voltak. A kisebb uraságoknak szép udvarházaik, parkjaik, földbirtok szőlővel volt a hegyen. A legtöbb parasztagdának is volt egy kis szőlője a hegyen. Ez a hegy pedig a híres "Baglyas" délkeleti lábainál terül el. A legtöbbnek gazdának volt egy pár lova tehenei és a háztájiában sok baromfi. A községi legelőre kb. száz tehén járt ki. A marhacsorda minden reggel és este végig kolompolta a falut. Volt disznólegelő is. A kanász a sajátkészítményű kúrttel-amely ökörszarvából készült-trombitált, jelezve, hogy kihajt a legelőre, ami a falu északi részén volt.

A falunak volt két iskolája: az egyik nádtetős egy tanteremmel. Ide jártak az első és második fiúk és lányok./már akkor is volt koudekáció/Ez volt a kis iskola. A másik-a nagy iskola zsupptetős volt szintén egy tanteremmel. Ide járt a felső tagozat, a III, IV, V, VI, osztályos fiúk és lányok.

A falu fejlődött a nép szaporodott, így az iskolás gyerekek is. Így történt hogy 1901 szeptemberében összejöttünk tankötalesek, nem fértünk el a padokban és 12 gyerek a padlóra került. Az öreg Mester megoldotta a Kordiuszi csomót; olvastatott a diákokkal, és aki gyengébben olvasott azt félre állította. Amikor megvolt a tizenkét fő vége lett az olvasásnak. A 12 nebulót pedig vissza parancsolta a kis iskolába, megbuktak. Azok az udvaron összeborulva sirtak.

Ezután valószínű községi rendeletre az előjáróság elhatározta, hogy iskolát építtet. A község derekán lévő Forgács Antal féle kastélyt olcsón meg lehetett volna venni iskolának. Ebben minden tanterem, az igazgatói, tanítói lakások is elfértek volna. A kastély két vége emeletes, közepe földszintes kilátó toronnyal. Az egész épület gyönyörű, mozaik parketta, szép nagy parkkal, sétánnyal. Ma ez műemlék lenne. A községi főjegyző vezetésével az előjáróság meg is vette volna, de beleszólt a klérus. A plébános úr szerint az iskolának a templom mellett a helye, meghogy felekezeti iskola legyen. A papnak döntő szava volt, és így az építkezés mellett döntöttek az előjárók. Többségben parasztagdák voltak/Az építkezés közepén elfogyott a hitközség pénze, és így mégis csak Állami Iskola lett.

XXIX Mi az iskola mellett a második házban laktunk. Nádtetős, szabadkéményes egyszobás lakás volt. Innen mentem először iskolába. Tőlünk délre lakotta Tóth Gulyás, akit-mert fél szemére vak volt Vak Gulyásnak is hívtak. A tehén szutaki a szemét a szarvával. Hú embere volt Forgács Károly grófnak. Amikor még nem volt vasút, gyalog hajtotta fel a kövér marhákat Bécsbe. Mindenki szerezte az öreget, mert ha valakinek kifícamodott a keze vagy a lába, az öreg azt helyre huzta, így el is nevezték csontrakó Józsi bácsinak. Volt egy kis házuk füstös konyhával. A Toth néni kis alacsony asszony volt, mindig a földet nézte a sok füsttől. A sok unokája közül az egyik velem egykorú volt velem. Együtt jártunk iskolába. Egyszer Jancsinak, mert így hívták, javítás alatt volt a csizmája, hideg januári nap volt, a jeges uton cigánykerekeket hányva jött el az iskolába, mezitláb.

Atellenben laktak lipics Bakaiék. Ezeknek is füstös konyhájuk volt. A három fiuk jó pajtásaim voltak. Sokat csigáztunk együtt a szép csümlőcsősükben, ahol sok fehér szilvát ettünk. Volt a faluban még dózsa Bakai Préma Bakai, Kukac Bakai. A Lipics Bakaiék után északról Pozsgai Imréék, azután Bojtor Mihály és István két testvér lakott egy házban. Mellettük egy nagyobb bérházban lakott a Bernát irnok a híres festő Bernát Aurél nagyapja. Bernát Aurél az "Igy éltünk Pannoniában" című könyvében meg emlékezik Marcaliról.

A falú melletti szőlőhegy előrésze Garibaldi, északra tőle Vittyola, nyugatra a Tuskos/ hegy, keletre a mező felől Ögölle, utánna Turfás berek és Berekorra nevű dülők voltak. Néhánynak ma is fennáll a neve.

A mai Marcali járásiszékhely. Érdekesebb dülőnevek mint pl. Kiseger, Fácános, Fehér akol, Lespedt pajta, Kanizsai domb, /itt volt egy kilátó, amiről szép kilátás volt a Balatonra/ ma is megvannak. A mai utcák régi nevei is említésre méltók; Szigetvári utca-Tanárok, Dózsa György utca-rokkás majd Vár utca volt, itt laktak a rokkát, széket csigát készítő kisiparosok. A Kaposvári utca-Cigány utca volt, mert az utca végén laktak a zenész cigányok egy grófi házban ingyen, de néha behívták a kastélyba zenélni őket. Ma már sok utcát az 1919-es Mártirokról neveztek el. Latinka S., Decsi I., Knausz F., Kovács J. utca stb. A gimnázium Lady János nevét vette fel.

Gombán/ mert azért még használatos a ma Marcali III. ker./ van Bem utca Hunyadi, Damjanich, Noszlopy G. utca is.

Volt egy inastársam Somogysámszonból került be Marcaliba. A beszédje miatt érdmes megemlékezni róla. El van ereszteve, össze van szántava, meg van dögleve, be van keriteve, forditava stb. Hamarosan azonban ez is leszokott erről a tájszólásról.

Gomba községben kisebb-nagyobb földbirtokosok kisparasztok laktak, viszonylag jól éltek, gazdasági cselédség nem volt. Ezért emlékezetes amikor kisgyerek koromban Sári pusztára elvittek az egyik rokonhoz aki uradalmi cseléd volt. Megdöbbenő volt számomra, hogy egy nagy szobában négy család lakot /minden sarokban egy család/ és négy ilyen szobának volt egy közös konyhája. A mai fiatalok már el sem hiszik, hogy volt ilyen állapot is Magyarországon.

A régi játszótársak sorba kihálnak, ha néha összetalálkozunk, jól esik elbeszélgetni a "régi szép időkről". Ma nyolcvanegy évesen élénken emlékszem az akkori emberekre eseményekre. Ezek közül elevenítettem néhányat a fenti sorokban.

Marcali, 1975 augusztus. 20.

Böröcz István
Böröcz István

8700 Marcali, Mártirok u. 7.